

Savivaldis ir personalizuotas mokymasis nuotolinio mokymo(si) sąlygomis

Pagal dr. Aušrą Kazlauskienę ir dr. Ramunę Gaučaitę, Šiaulių universitetas

Kad mokiniai padėtų mokytojams juos mokyti, mokytojai mokiniams turi padėti išmokti mokytis savivaldžiai.

Viena iš esminių savivaldžio mokymosi sąlygų – turėti galimybes patiems mokiniams maksimaliai aktyviai dalyvauti savo mokymosi procese ir spręsti sudėtingas mokymosi problemas, prisiimti atsakomybes už pasekmes bei iš suaugusiųjų sulaukti palaikymo, padrąsinimo ir, tik išnaudojus savo resursus, pagalbos.

Ekstremalaus nuotolinio mokymo/si sąlygomis mokiniams galima pasiūlyti vadovautis iš anksto parengtais mokymosi problemų sprendimų algoritmais. Kokių pasiūlymų laikytis, o kokių ne – tesprenžia jie patys.

KAIP TAPTI SAVO MOKYMOSI ŠEIMININKU?

KAI UŽSTRINGU ATLIEKANT UŽDUOTĮ:

Šiame mokymosi etape mokiniai turi tapti tikrais savo mokymosi šeimininkais. Buvo metas, kai mokytojo akis viską pamatydavo ir žinojo, kaip ir kada paskatinti, patarti, kuomet užstrigdavo atliekant užduotį. Dabar tai reikia padaryti pačiam. Tam, kad mūsų mokiniai neužstrigtų ir nenuleistų rankų - keletas patarimų, kuriuos galima pasikabinti šalia mokymosi vietos.

KAIP TAPTI SAVO MOKYMOŠI ŠEIMININKU?

SAVE PASKATINTI GALIU

**AŠ GALIU
MOKYTIS
IŠ KLAIDŲ**

**AŠ NIEKA-
DA NEPA-
SIDUOSIU**

**AŠ GALIU
ĮVEIKTI
IŠŠŪKIUS
SAVO
JĖGOMIS**

**AŠ GALIU
TOBULĖTI
ATKAK-
LIAI DIR-
BAMA(AS)**

TOBULĖJU

**AŠ ESU PA-
SIRYŽU-
SI(ĘS)
PADARYTI
KAIP
GALIMA
GERIAU-
SIAI**

**AŠ GALIU
TRENI-
RUOTI
SAVO
SMEGENIS**

**VISADA
GALIU SAU
IR KITIEMS
PADĖTI**

**AŠ PA-
PRAŠYSIU
PAGALBOS
TADA, KAI
MAN
REIKĖS**

Aušra Kazlauskienė, Šiaulių universitetas
Daugiau informacijos: [✉ ausra.kazlauskiene@su.lt](mailto:ausra.kazlauskiene@su.lt)

Mokantis nuotoliniu būdu, mokiniui reikia tapti tikru savo mokymosi šeimininku. Mokykloje mokinius paskatindavo MOKYTOJAS. O namuose tai reikia daryti pačiam.

KAIP TAPTI SAVO MOKYMOSI ŠEIMININKU?

KAI IŠKILO PROBLEMA:

Dar vienas būdas kaip tapti savo mokymosi šeimininku.

Iki susitikimo

mokinys, gavęs užduotį, savarankiškai pasirengia dalyvauti bendroje mokymosi veikloje (susipažįsta su medžiaga, ją analizuoja ir pan.).

Susitikimo metu

mokinys mokosi ankstesnio pasirengimo pagrindu, aiškinasi naujas sąvokas, dalinasi savo mokymosi proceso ir rezultato patirtimi, teikia/gauna grįžtamąjį ryšį, pasirenka naujas užduotis.

Po susitikimo

mokinys pasitiktina supratimą, apgalvoja mokymosi procesą, numato kitus žingsnius sekančiam susitikimui.

☀☀ Kaip leidžia spręsti pirmų dienų (ir ne tik jų) nuotolinio mokymo patirties refleksijos, pastarasis nėra tinkamas klasikinėms ir įprastoms mokymosi medžiagos pateikimo, mokymo strategijoms. Jis atviras mokinio įsitraukimui į visus su mokymosi procesu susijusius sprendimus, tokius kaip: mokymosi tikslų numatymas, savo veiklos planavimas ir plano įgyvendinimas, nuolatinis mokymosi proceso apmąstymas, įsivertinimas.

☀☀ Mokytojo pedagoginės veiklos tikslas – nepaisant patiriamų sunkumų, pasinaudoti nuotolinio mokymosi teikiamais privalumais ir, kaip galima geriau, sudaryti sąlygas ugdytiniui padėti suvokti, kad jis pats yra atsakingas už savo mokymąsi. Todėl modeliuojant pamokas svarbu daugiau fokusuotis į strategijas, leidžiančias mokiniams teikti grįžtamąjį ryšį mokytojui (ne mokytojas, o mokinys klausinėja mokytojo).

☀☀ Tam, pavyzdžiui, galima pasitelkti apverstos klasės (angl. Flipped Classroom) principą.

Kaip galiu padėti mokiniams mokytis iš klaidų

Parengė dr. R. Gaučaitė

Leisiu mokiniams suprasti, kad aš nesitikiu, jog jie turi būti tobuli.

- Leisiu mokiniams pajauti ir suprasti, kad nepriklausomai nuo padarytų klaidų jie man yra besąlyginė vertybė.

Neskubėsiu mokinių gelbėti nuo jų daromų klaidų. Geriau sutelksiu dėmesį į jų paskatinimą ieškoti kelių problemoms išspręsti.

- Turėsiu drąsos pasidalinti savo klaidų ir pasimokymo iš jų patirtimi - būsiu mokiniams "gyvu" pavyzdžiu, kad būtų galima iš to pasimokyti.

Skatinsiu mokinius ne ieškoti kaltų, o apmąstyti sąsajas tarp klaidos ir jų padarytų veiksmų bei palaikysiu juos prisiimant atsakomybę.

- Vengsiu mokiniams nuolat priminti anksčiau jų darytas klaidas. Geriau sutelksiu dėmesį į apmąstymą to, kas vyksta dabar.

Paskatinsiu, pagirsiu mokinius už gebėjimą pripažinti padarytas klaidas ir gebėjimą prisiimti atsakomybę už pasekmes.

- Paskatinsiu, pagirsiu mokinius už ryžtą ir pastangas įveikti problemas, susijusias su padarytų klaidų pasekmėmis.

Paskatinsiu mokinius atsiprašyti už tai, kad jų padarytos klaidos įskaudino kitus.

- Padėsiu mokiniams įžvelgti padarytos klaidos naudą, paskatinsiu juos pasidalinti patirtimi, padėsiu jiems išsiaiškinti, ką jie iš tos situacijos suprato.

Laikysiuosi pagrindinės taisyklės:
UŽ MOKINIUS NIEKADA NEDARYSIU TO, KĄ JIE GALI PADARYTI PATYS!

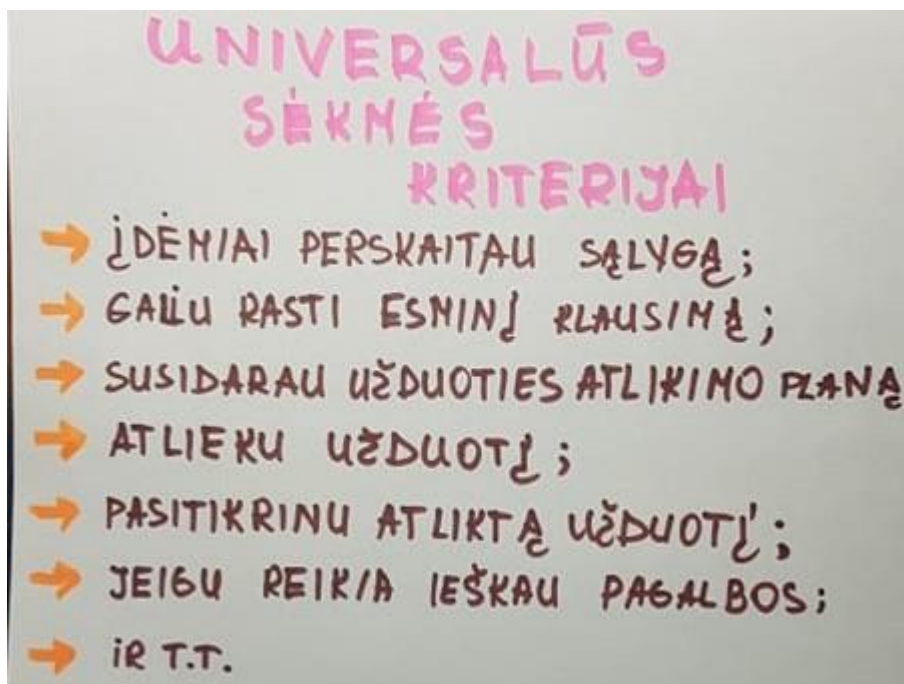
☹ Kasdien mokydamiesi vaikai patiria ir išbando daug naujų dalykų. Natūralu, kad kai mokomės kažko naujo, visada yra didelė tikimybė suklysti, patirti nesėmę. Kadangi šiandien vaikai auga visuomenėje, kuri spaudžia juos būti tobulais, jų mokymąsi neretai lydi baimė suklysti.

☹ Taikant savivaldį mokymąsi, klaida yra laikoma dar vienu žingsniu į sėkmę, leidžiančiu geriau pažinti save, gauti vertingos informacijos apie mokymosi procesą bei siekiamą rezultatą. Be to, tai motyvuoja išbandyti naujus, dar nebandytus problemų sprendimo būdus, gebėjimą priimti išmintingus, patikrintus ir pagrįstus sprendimus.

☹ Iš savo klaidos pasimokyti gali tik pats mokinys, o mokytojas – tik padėti jam tai padaryti. Žemiau pateikiami patarimai tinka ne tik mokytojams, bet ir tėvams, tad siūlome pasidalinti.

Yra vaikų, kurie patyrę mokymosi sunkumų, labai greitai nusivilia savo jėgomis. Tokiems vaikams labai svarbu sukurti sąlygas patiems susidoroti su toleruotinomis nusivylimo dozėmis.

Ką gali padaryti mokytojas? Tokiems vaikams reikia veiksmų, padėsiančių įveikti sunkumus, plano (dar kartą perskaityti užduotį, įsigilinti į esminį klausimą, peržiūrėti pavyzdžius ir pan. Galimų tipinių veiksmų sąrašus galima klasėje susidaryti iš anksto). Svarbu laikytis nuostatos, kad vaikas, prieš kreipdamasis pagalbos, pats išbandytų mažiausiai du būdus, kad pajudėtų iš sąstingio taško.

Kaip išmokyti vaiką paprašyti pagalbos?

Savivaldis mokymasis pamokoje (be savo asmeninių pastangų „įdarbinimo“) grindžiamas bendradarbiavimu, todėl gebėjimas laiku ir tinkamai paprašyti pagalbos yra būtinas įgūdis. Vaikus gali riboti jų įsitikinimai, baimė būti atstumtais, pasirodyti silpnais ir pan., o tai apsunkina bendravimą ir bendradarbiavimą bei galimybes būti sėkmingais. Neretai pagalbos nesulaukiama dėl to, jog nežinoma kaip tai tinkamai padaryti, kada geriausiai kreiptis.

Galima kreiptis pagalbos į klasės draugus. Svarbu tai daryti tinkamai. Galima naudoti šabloninį kreipinį, pavyzdžiui: „Bandžiau _____ ir _____, bet aš vis dar jaučiuosi įstrigęs(-usi). Ar galėtum man padėti, prašau?“. Jeigu negali padėti vienas, kreipiamasi į kitą bendraklasį. Siūloma išbandyti bent dvi galimybes. Tik atlikus pirmuosius du žingsnius, jei tai nepadeda, siūloma kreiptis pagalbos į mokytoją. Rekomenduojama naudoti tokią pat kreipimosi formą, t.y. įvardinti būdus, kaip jis savarankiškai bandė įveikti kliūtį. Tokia veiksmų seka vaikams padeda išmolti imtis aktyvių veiksmų siekiant išspręsti problemas, ieškoti galimybių, o mandagus kreipinys paaiškinant savo pastangas kitus taip pat paskatina padėti.

Labai svarbu išmolti išsikelti savo mokymosi tikslu

Tai, ką turiu žinoti, mokėti, gebėti (užduoties skaidinys)	Iki užduoties atlikimo		Po užduoties atlikimo	
	Žinau, moku, gebu	Nežinau, nemo-ku, negebu	Sužinojau, išmokau	Nesužinojau, neišmokau
1. Idėmiai perskaityti tekstą				
2. Išskirti esminę idėją				
3. Esminę idėją glaustai suformuluoti				
4. Išskirti pagrindinius teiginius				
.....				

Užduotį atlikti man padėjo:

Užduotį atlikti man trukdė:

Pirmiausia tobulinsiu...

Kaip teigia mokslininkai, mokiniai, kurie geba išsikelti savo mokymosi tikslus, nepriklausomai nuo jų gabumų, sėkmingiau sprendžia sudėtingesnes užduotis, jų motyvacija pagerinti rezultatą yra didesnė, yra labiau save gerbiantys, nesėkmės atveju daugiau pasitiki savo jėgomis. Jų pačių išsikelti mokymosi tikslai juos skatina tapti aktyvesniais mokymosi proceso dalyviais, priimti savo mokymuisi svarbius sprendimus, atrasti savo stipriąsias puses ir pasinaudoti jomis kaip galimybe mokantis.

Taigi, tampa svarbu - sukurti sąlygas mokiniams išmolti patiems išsikelti mokymosi tikslus klasėje ir jų siekti, t.y. išmolti prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi.

Tai, kad mokymosi įsivertinimas turi didelę pridėdamą vertę mokinių pasiekimams ir pažangai, ko gero daugelis esame įsitikinę. Tačiau vyksta paieškos, o kas geriausiai galėtų tikti mano mokiniui/iams. Dr. Aušra Kazlauskienė ir dr. Ramunė Gaučaitė pasidalina viena iš priemonių, kuri sukurs sąlygas apmąstyti ilgesnį laiką trukusį mokymosi procesą.

KAIP BŪTI SAVO MOKYMOŠI ŠEIMININKU?

APGALVOJU, KAIP PASISEKĖ IŠMOKTI:

Džiuginanti mano naujiena (ką sužinojau, išmokau, pasiekiau tikslą)

Verčianti mane pamąstyti naujiena (dar reikia pasimokyti, susidūriau su sunkumais, suklydau ir t. t.)

Verčianti mane nerimauti naujiena (teks malonumus atidėti vėlesniam laikui, kad pasimokyčiau...)

Nupiešk simbolį ar paveikslėlį, kuris atspindi tai, ką mokeisi

Užrašyk tai, ko mokeisi pagrindines, reikšmingas sąvokas

Kas dar labai svarbu ruošiantis nuotoliniam mokymui?

DARBO KĖDĖ!!! Kol neturime įrašų darymo ar nuotolinio mokymo vedimo patirties, neretas jaučiame jaudulį. Tad siūloma rinktis paprastą, o ne biuro kėdę – sėdint ant jos labai dažnai kyla pagunda pasisukti, lankstytis pirmyn-atgal remiantis į paslankų kėdės atlošą (o jei jis dar ir girgžda...). Nuolatinis sukiojimas išduoda mūsų jaudulį, rodo, kad stokojame pasitikėjimo. Be to, tai gali erzinti dirbančius kitoje pusėje ekrano. O mums juk labai svarbu sumažinti pašalinius dirgiklius.

VAIZDO FONAS!!! Atkreipkime dėmesį kokiame fone sėdime, koks vaizdas matosi už jūsų nugaros. Intensyvių spalvų ir raštų tapetai, ryškios interjero detalės gali blaškyti besimokančiuosius ar žiūrinčius įrašą. Patartina fonui pasirinkti „minkštą, ramių“ spalvų vienspalvį foną. Na, bet remonto juk nedarysime, tad galime nustatyti virtualų foną (tai priklauso nuo naudojamos programos galimybių) arba, jei tokios galimybės nėra, laikinai pritvirtinant paprasčiausiai vienos spalvos didelius popieriaus lapus ar ramių spalvų tapetus. Atkreipkite dėmesį, kad besimokantysis į jus turės žiūrėti visą pusvalandį ar net ilgiau!

APŠVIETIMAS!!! Nors ir pavasaris, bet Lietuva nėra tokia saulėta šalis, tad natūralaus apšvietimo gali nepakakti - vaizdas ekrane gali atrodyti tamsus ir neryškus. Beje, jei sėdėsime prie lango, tai kita mūsų veido pusė gali likti šešėlyje. Tokiu atveju pagelbės stalinės lempos šiltos spalvos apšvietimas. Prieš pradėdant tiesioginį susitikimą, pažaiskite su šviesos šaltiniais, pasižiūrėkite, kad vaizdas jūsų ekrane jums būtų malonus ir nereikėtų nuolat galvoti, kaip aš čia dabar atrodau...

GARSO FONAS (TRIUKŠMAS)!!! Uždarykite tvirtai duris ar orlaides, nes skersvėjis gali sukelti nepageidaujamų garsų – trinktelėti ar klapsėti durys, krabždėti judinami langų roletai ir pan. Išjunkite telefono garsą, jei turite augintinių, pasirūpinkite jais (pavedžiokite, pamaitinkite juos, pažaiskite su jais – tada jie bus ramūs ir neprašys dėmesio). Ir žinoma, susitarkite su savo šeimos nariais, kad jie jūsų kurį laiką netrukdytų (juos irgi reikia ir pamaitinti, ir pažaisiti su jais, o dėl pavedžiojimo – tai jau kaip kam... ☺).

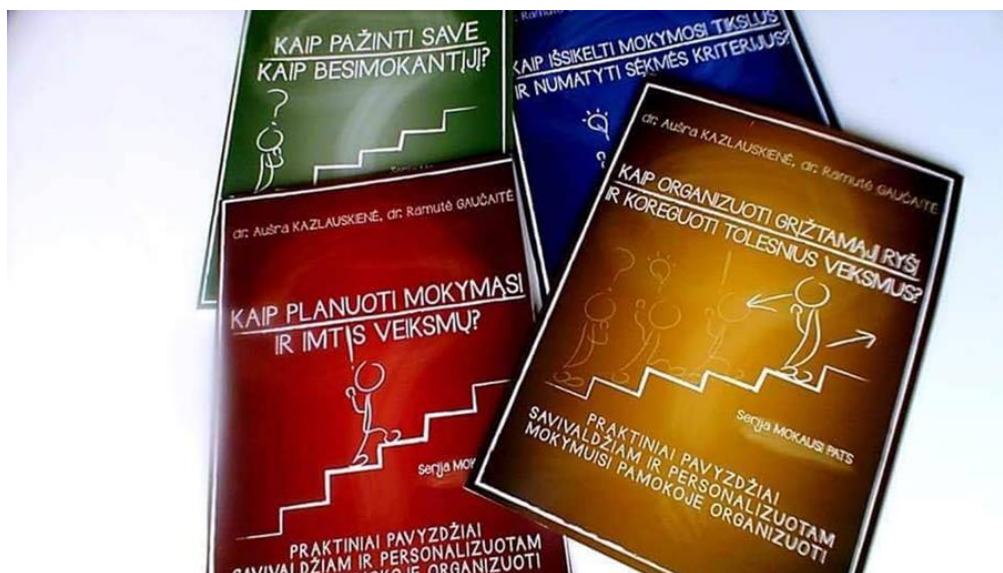
Šiomis dienomis ne vienam mokytojui teko susidraugauti, o kitiems, tiesiogine to žodžio prasme, prisijaukinti nuotolinį mokymą. Kiekviena/as norime atrodyti ekrane bent jau taip, kad patys sau patiktume, kad mus pamatę mokiniai nuo vaizdo neišvirstų iš kėdžių...

Nesame nei aktoriai, nei šou-menai, bet atkreipti dėmesį į keletą faktų tikrai vertėtų. Taigi, susišukuojame, pasidažome, „išlipame iš naminių rūbų“, įjungiamo gerą nuotaiką ir... dar ne viskas!

Štai, iš pažiūros atrodytų nereikšmingi dalykai, bet į juos taip pat verta atkreipti dėmesį.

Daugiau idėjų galima rasti A. Kazlauskienės, R. Gaučaitės (Šiaulių universitetas) parengtame leidinyje, adresu:

https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Formuojamasis%20vertinimas_internetine%20versija_2018.pdf

O gal tai galėtų būti serijos „MOKAUSI PATS“ knygos, kurios pagelbės mokant vaikus mokytis savarankiškai?

Dėl knygų įsigijimo rašyti adresu: inoedukacija@gmail.com

Pagal dr. Aušrą Kazlauskienę ir dr. Ramunę Gaučaitę, ŠU
Parengė Danutė Morkūnienė,
Pasvalio rajono savivaldybės Šveitimo pagalbos tarnybos
Suaugusiųjų švietimo skyriaus vedėja